

קובץ
הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה ובחסידות

שופטים
גליון לח (קא)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד' חינוך אחלי תורה

417 טראַי עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ואחת לבריאה

שנת חשמונים לכ"ק אדמו"ר שליט"א

בס"ד עש"ק יופטים ה' אלול ה'תשמ"א

תוכן הענינים

לקוטי שיחות

- ג....."רע" ומיצר .....
- ה.....בלקו"ש בלק ש.ז. ....
- ה.....דירה בתחתונים .....
- ו.....שחרור כ"ק אדמו"ר הרייץ .....

נגלה

- ו.....בענין מכנסיים לנשים .....
- יא.....אכילת תפוח בר"ה .....
- יא.....חלק הס"ג הנקמט או הנקפל אינו מצטרף .....

חסידות

- יא.....בד"ה זכור "עטר"ת .....
- יב.....הארת הרצון .....
- יב.....ענין הגלגולים דהוי צער להנפש .....

שיחות

- יג.....בענין חלוקת הארץ מעבר לירדן .....
- יג.....בשיחת ש"פ קרח .....
- יג.....המעקה שבביהמ"ק (גליון) .....
- יד.....בשיחת ש"פ חזון .....
- טו.....בשיחת ש"פ מסעי .....

שונות

- טו.....בענין הפרשיות שבתפילין (גליון) .....
- יט.....ענין ראית מדא"ח .....
- יט.....הערות במאמרי אדה"ז "הקצרים" בחאריכיהם .....

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקוטי שיחות חלק ב' פ' מטות מסעי. מבאר כ"ק אר"ש בענין המסעות, ונקודת השיחה היא: כתיב אלה מסעי בני ישראל יצאו מארץ מצרים, וידוע הדיוק במה שנאמר אלה מסעי לשון רבים והרי המסע שיצאו מארץ מצרים הוא מסע אחד בלבד מרעמסס לסוכות כי שארי המסעות הוי כבר אחרי היציאה ממצרים ומהו מסעי לשון רבים?

גם אינו מוכן ענין המ"ב מסעות שהי' מארץ מצרים עד שבאו לארץ ישראל, ארץ טובה ורחבה, דמאחר שבמסע אחד בלבד יצאו ממצרים לשון מצרים וגבולים, הרי מיד באו למרחב ע"י היציאה מהמיצר, נמצאים במילא במקום המרחב, ומה מוסיפה הענין של מ"ב מסעות בענין של מרחב?

אך הענין הוא שהתורה היא ניצחית ובכל דור ודור אצל כל אחד ואחת צריך להיות היציאה מהמצרים וגבולים אל ארץ טובה ורחבה היציאה מן המיצר אל המרחב, אמנם גם כאשר פעל בעבודתו היציאה ממצרים לשון מיצר וגבול וגם מהמדינות וההגבלות דקדושה... וגם יצאו מהרע לגמרי אז צריך לידע שאין זה מספיק עדיין כי כמה שיעלה אז לגבי מדריגה נעליח יותר אז מדריגתו שבו ועמד יש לו עוד שייכות לרע (ולכן אין לו להסתפק וצריך להיות מהלך ממדריגה למדריגה) (ועי' בלקו"ש מסעי ש.ז.). וההזכחה לזה שרואה מציאות רע בזולתו. וכמאמר הבעש"ט נ"ע שכשאדם רואה מעשה רע אצל זולתו אז זהו סימן שגם בו נמצא אותו הרע בדקות עכ"פ עכ"ל.

ולכאן צריך להבין אין אפשר לומר שגם באדם כזה שיצא מהרע לגמרי צריך תמיד לעלות, מאחר שלגבי מדריגה נעליח יותר יש בו עדיין שייכות לרע לכאן הרי הוא יצא מהרע לגמרי. וגם מהו ההזכחה מזה שהוא רואה מציאות רע בזולתו האם נאמר שלכל צדיק ובפרט צדיק גמור וצדיק וטוב לו שכל ימלט (ודווקא אילנו יבא) שלא יבאו אליו לחקן ענין של רע כפשוטו האם נאמר שגם בו יש שייכות לרע ח"ו.

וגם מה שמביא מאמר הבעש"ט (מציין לספר השיחות קיץ הח"ש ע' 83) דאס וואס דער מענטש זעט און הערט אן אנסער שייד צי א גוטע זאך און א איידלע זאך אדער א שלכטע אין גראבע זאך איז דאס א הוראה מן השמים צו דער זעהר און דער הערער אז ער זאל די עהנלעכע זאך געפינען אין זיך די אלע ענינים וואס דער מענטש זעט און הערט איז דאס א שפיגל פאר אים אויף זען אין זיך אליין מבער זיין די שלעכטע און גראבע ענינים און קונה די גוטע און איידלע ענינים.

הרי דהמדובר שם הוא לגבי כזה כלשונו א שפיגל... זען אין זיך.. מבער זיין די שלעכטע און גראבע ענינים ופה המדובר לכזה אשר יצא מהרע לגמרי ואין לו שייכות לענינים אלו.

ואולי נוכל להסתפק מהו הפשט שיש לו שייכות לרע, באופן אחד נוכל לומר שהמדובר לכוזה אשר יש לו עוד שייכות לרע, למשל בינוני שבפועל ממש אינו עושה עכירות ובפועל ממש אין לו שייכות לרע וגם לפעמים יש לו אהבה לה' והרע ישן בחלל השמאלי ונדמה לו שיצא מהרע לגמרי מ"מ יש לו שייכות לרע מאחר שיש מדריגות נעלות יותר כמו צדיק וכו' שגם במהותו ועשר כוחות נפשו אין לו רע עוד שהפסס לטוב (ולא רק בפועל ממש) וההוכחה מזה בבינוני שרואה בזולתו מציאות רע.

אבל באמת קשה לומר שהמדובר רק בבינוני מאחר שהוא אומר שיצא מהרע לגמרי, וזה שייך רק לצדיק (וגם אם זה מדובר בבינוני הרי שייכותו לרע הרי הרע הוא בעשר כוחות נפשו עד שיוכל להחאות לדברים האסורים ובוזה הוא משוקץ וכו' כמבואר בפ' כט בתניא וכן הרי ההוראה היא לכל אחד אשר "ווי הויך ער איז ניט צו געקומן דארף ער וויסן אז דאס איז ניט גענוג", וכ"ש ימים יוצרו ולא אחד בהם שבכל יום עבד עבודתו.

אלא יש לומר בפשטו שהמדובר הוא גם לצדיק, ומה שאומר שיש לו שייכות לרע יש לומר שבפנמיות הפשט של רע הוא מיצר ולא רק רע כפשוטו ח"ו זה היפך הקדושה שזה לא שייך לצדיק ובפרט לצדיק גמור.

(ולהעיר מהמדובר בהתוועדות דש"פ חוקת ש.ז. הסיפור מהארמו"ר האמצעי נ"ע . . . . אז בוודאי זה שהי' דבר מבהיל, לא שייך לאדמו"ר נ"ע, אלא ענין רוחני ובשרש הענינים (וכמוכן שאפילו דבר איסור למטה הוא משתלאל מקדושה דלמעלה ולכן הי' צריך לתקן הענין בשרש ובקדושה בענין דקות וכו'). ועוד ענין שהי' צריך גם ידיעה בשרש הענינים בכדי לדעת איך לתקן את הענין למטה).

והפשט "רע" הרי הוא מה שלזה טוב לזה הוא רע וכן להיפך וא"כ מהו הפשט רע! אלא שמה שהוא רוצה אז שמועה טובה תדשן עצם ונעשה לו מרחב וזה טובתו. וכן להיפך שמה שלא רצוי אצלו נעשה מיצר לו וזה רע, וא"כ רע הפשט מיצר וטוב זה מרחב ולכן הגם שיצא מהרע לגמרי כפשוטו מ"מ לגבי מדריגה נעלית יותר זה נקרא רע דהיינו מיצר.

ואולי עפ"ז יובן ג"כ "דמפי עליון לא תצא הרעות" וכן בתניא אגרת הקודש פ' י"א אבל באמת אין רע יורד מלמעלה והכל טוב, דלכא"ו אם זה טוב ואין רע יורד א"כ אין באמת נעשה רע למטה אלא הוא ממשיך רק שאינו מושג לגדלו ורב טוב וכנ"ל כשאינו מכין הענין נעשה לו צר ורע אבל באמת אינו בעצם רע ולכן כשיש לו אמונה בה' שזה ממנו ולא תצא הרעות וזה טובתו וחיותו הוא מה' וא"כ הכל הוא טוב בתכלית רק שאינו משיג ובאמונה זו מאמין שהרע הנדמה בגלוי כל חיותו הוא מטוב עליון. . . הרי באמונה זו נכלל ומתעלה באמת הרע המדומה בטוב העליון. עכ"ל.

הרי הידיעה וההנחה שזה באמת טוב כשמבין זאת נעשה טוב בגלוי גם למטה, רואים מזה שני דברים: א) שהרע יכול להיות טוב בעצם, רק לגבי מדריגה אחרת זה רע ב) שרע הוא מיצר (דהיינו כשאנו מובן וזה קובע שיהי' נקרא רע אצלו וחיכך כשמבין נעשה לו מרחב וטוב).

הח' משה עזאנווי

- חוח"ל - 770 -

ב. בלקו"ש פ' בלק ש.ז. מקשה בנוגע לשם הסדרה דלמה נקרא ע"ש בלק, והרי מבואר בגמ' עה"פ "ושם רשעים ירקב... דלא מסקינן בשמייהו", וא"כ למה נקראת הפרשה בשם בלק? וממשיך לבאר בארוכה דאדרבה, כיון דהשם הוא כמו שהוא כתוב בתורה, א"כ אדרבה זה מוסיף רקבון בשמו של בלק, ע"ד שמצינו זה לגבי שם של ע"ז, עיי"ש בארוכה.

הנה מכללות השיחה משמע דהטעם דלא מסקינן בשמייהו הוא מצד שמוסיף חשיבות בהרשע, ויש להעיר בזה במ"ש בס' מעבר יבוק (מאמר שפת אמת פי"ב) וז"ל: וכתיב אשר שם שמות בארץ אל חקרי שמות אלא שמות לשון שממון שגורם השם ההוא. ולכן אמרו דלא מסקינן בשמייהו של רשעים כיון שהי' בית יד לטומאה, וכל הכלים צריך להגעיל ידותיהן כמותן, ולכן טוב להזהר מזה וכיוצא בזה בחרי הוא חזקה כו' עכ"ל, משמע מזה דסב"ל דהטעם דלא מסקינן בשמייהו אי"ז מצד שמוסיף חשיבות, אלא מצד דהשם גודס, וזהו ע"ד המבואר בגמ' ברכות ז, ב, מנ"ל דשמא גרים אמר ר' אליעזר דאמר קרא לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ אל חקרי שמות אלא שמות כנ"ל.

ולכאו' אפשר לומר דזה תלוי בפלוגתא האחרונים, דבשו"ת מהר"ם פדוואה סי' פ"ז, ובן בשו"ת הרמ"א סי' מ"א מבואר דהך ענינא דלא מסקינן בשמייהו לא שייך לגבי לקרות בן לתורה עם שם אביו הרשע, דאינו אלא לסימנא בעלמא, אבל בשו"ת בנימין זאב סי' ר"ד, ובן בשו"ת זקן אהרן (הלוי) סי' צ"ה מבואר בהדיא דגם בכה"ג שייך האיסור דלא מסקינן בשמייהו עיי"ש בכ"ז, (ועי' שו"ע או"ח סי' קל"ט), וא"כ אפ"ל דהמחירין סב"ל דהאיסור הוא מצד דהשם גורם, וא"כ זה שייך רק היכא שרוצה לקרות בנו בשם של רשע, אבל באופן הנ"ל מותר, משא"כ האוסרים סב"ל דהוא מצד דעצם קריאת והזכרת שם של רשע מוסיף בו חשיבות, ולכן גם באופן הנ"ל אסור.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ג. בלקוטי שיחוח (ח"ד עמ' 1054 ובכ"מ) מבוארים ב' עניני' "דירה בתחתונים" א) שעצמות האדם דר בדירה ב) שהוא בה בגלוי. ולא הבנתי איך יצא הענין הא' עם לשון התחומא מקור הענין (נשא טז) שהקב"ה נחאוה להיות לו דירה בתחתונים כמו שיש לו בעליונים - הרי שם הוא הק זיו והארה בלבד?.

הרב יוסף שמחה גינזבורג

- יומר אה"ק -

ד. בלקו"ש ספר ב' כרך ב' עמוד 1061 בהשיחה של י"ב-י"ג תמוז מביא הסיפור דר"ח תמוז חרפ"ז שנאמר בב' תמוז חש"א. ובהשוואה עם השיחה הנ"ל, יש כמה שינויים. א) בלקו"ש כתוב שכ"ק אדמו"ר מהרייץ הוכה ג' פעמים שלא רצה לעמוד כשרצו למסור הודעה שהוקל מצבו. ובפעם הב' הוכה חחת הסנטר... ובמשיך בלקו"ש לספר שהם הסכימו שכ"ק אדמו"ר מהרייץ יכול לנסוע ברכבת מחלקה ראשונה, "מעזשדוונאראדנע". בהשיחה ג' תמוז חש"א משם נראה שבפעם הב' הם איימו שיכו אבל בפועל לא הוכה, ופעם הג' הוכה חחת הסנטר... ולא הסכימו שיסע עם מחלקה הא' אלא עם מחלקה הב'.

בלקו"ש כתוב שהם הודיעו שבשעה 2 אחה"צ הוא חופשי לילך לביחו על משך 6 שעות ובליילה צריך לינסוע לעיר קאסטראמא בחש"א שם לא נכתב הזמן שכ"ק אדמו"ר הי' צריך ליצא משפרלוקע אלא שניתן לו 6 שעות ובשעה 12 בליילה צריך לנסוע לקאסטראמא ולכאורה מזה נראה שהם רצו שכ"ק אדמו"ר יצא משפרלוקע בשעה 6 בערך.

להעיר שבמכתב מי"ט אייר חרפ"ח נדפס בספר המאמרים חרפה"ו כותב כ"ק אדמו"ר... יצאתי ביום א' שעה 2 אחר חצות היום...

הרב שמעון רייטשיק
משפיע בישיבה גדולה
- לאס אנגליח קאליפורניא -

נ ג ל ה

ה. הבא לקמן הו"ט "תגובה" על מאמרו של הרב שלום שי' קלאס בעתון "דזיויש פרעס" בו הביע חו"ד להתיר לבישת מכנסים לנשים מבחינת "כלי גבר":

אף דכו"ע מודים באיסור לבישת מכנסיים לנשים (ראה שו"ח ישכיל עבדי ח"ה חיו"ד סי' כ ו"ח חאהע"ז סי' נד, חשבונו גדולי הרבנים בטהרת יו"ט ח"ט עמ' עד ואילך, שו"ת מנחת יצחק ח"ב סי' קח, שו"ת שבט הלוי יו"ד ח"א סי' סג, שו"ת יבי"א ח"ו חיו"ד סי' יד, שו"ת ציץ אליעזר ח"א סי' סב), דהוי בכלל עוברת על דת יהודית וחוקת גויים וגירוי יצה"ר באנשים (לפני עור) ועוד (וכפי שכבר נחבאר בארוכה במ"א) - אמנם הטעם המפורסם ובפשיטות בפי עמא דבר משום הלאו ד"כלי גבר" אינו מוסכם בפי כל. ומבואר בזה צדדי השקו"ט ההלכתית, דנראה ברור שהעיקר כדברי המחמירים גם מבחי' זו.

דהנה קיי"ל כשיטת ראב"י (בנזיר נט, א) דהאזרהרה "לא יהי' כלי גבר על אשה" (דברים כב, ה) מיירי גם ב"תיקוני איש" [ראה לקמן] לבד, או בכלי זיי' לבד, דבשניהם עוברת על הלאו (רמב"ם הל' ע"ז פי"ב ה"י. ראיס סי' צו. טושו"ע

יו"ד סי' קפב ט"ה), ולא בעינן שחשב בין האנשים כדעת ת"ק (בנזיר שם) - דמשנת ראב"י קב ונקי (יראים שם, כ"מ הל' ע"ז שם, ב"י יו"ד שם. וראה יד מלאכי כלל חסו).

אולם כתב הב"ח (יו"ד סי' קפב ד"ה לא תלבש) בניאר שיטת הסמ"ג (לאוין נא) - שכתב דמודה ראב"י לת"ק, דלראב"י (דהלכה כווחי' וכן"ל) איך איסור על האשה ללבוש מלבושי אנשים העשויים ללבישה סתם אא"כ הולכת ויושבת בין האנשים (דבזה מודה ראב"י לת"ק), אבל אם אינה יושבת בין האנשים, איך איסור בלבישת מלבושי אנשים העשויים ללבישה ולכסוח בהם, ולא שייך האיסור אא"כ לובשת עדי האיש כמו כלי זיין (כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע וכדו'). והוכיח הב"ח דכן דעת רש"י בנזיר שם והרמב"ם הל' ע"ז שם. ולכאו' לפי"ז הנה לשיטת הב"ח ודעימי' איך בלבישת מכנסיים לנשים משום לא יהי' כלי גבר על אשה, מכיון דמכנסיים ה"ה כשאר מלבושי אנשים העשויים ללבישת סתם, ואינם תיטוני דגברי' (כמו כלי זיין), ודומים לה' זופיצ"א (מלבוש של איש שנוהגים הנשים ללבושם וליילך בהם לשוק ולישב בהם בחנות) שהחיד הב"ח שם משום שאינם עשויים כ"א ללבישה ולכסוח בו ולא לנוי וקישוט.

ויחירה מזו י"ל, דאפילו לפי רוב הדעות שכתבו דלא כהב"ח (ובראשם - מרן הב"י, וכ"מ דעת היראים והסור והרמ"א שם ט"ה, וכ"כ בפ"י רבינו הלל לספרי פ"כי חצא. ויל"ע בש"ך שם סק"ז), דלשיטתם לו שהוא מלבוש אנשים אסור (ומפרשים דאף דראב"י מודה לת"ק כדאי' בסמ"ג כנ"ל, היינו לחומרא, שהלאו קאי גם על מלבושים סתם, אבל אין ראב"י מודה בזה לת"ק דדוקא בלובשת ויושבת בין האנשים, דבאה ס"ל לראב"י דאפילו אינה יושבת בין האנשים דאסור - ע"ש כב"י) הנה גם לדבריהם יש לצדד בכל מיני מכנסיים דזמננו שצורתם משונה ממכנסיים דגברים, דאינם בכלל אזרח כלי גבר.

דהנה איחא בנדרים מט, ב שדביתו דר' יהודה עבדה גלימא, וכד נפקא לשוקא מכסיא ונפקת בה, וכד הוה נפיק ר' יהודה לצלויי הוה מכסי ומצלי בה, ומברך ברוך שעטני מעיל. ופירשו האחרונים (מהרש"א בח"א שם; פתח עינים להחיד"א, נדרים נ, ב; שו"ת אהלי יעקב - להגאון מהריק"ש - סי' ע. וראה ע"ז בשו"ת לב חיים פאלאג"י ח"ג סי' כו) דליח ביה' כשום לא ילבש גבר שמלת אשה, דליכא איסורא אלא בבגד המיוחד לאשה, אבל מעיל כזה שמיחד לשניהם לית לן בה, וגם חסידים ואנשי מעשה עבדי עובדא בנפשיהו ללבוש במלבוש, ובגד שצורתו שוה לאיש ולאשה מותר לכולם, אפילו אם נעשה מעיקרו ביחוד לאחד מהם (וכדמוכרח ברמב"ם ובטושו"ע הנ"ל, שחלו הדין במנהג המקום ולא במי שנעשה לו - עי' שו"ת אהלי יעקב שם). וכך הסכים לדינא בשו"ת כללים מע' הלמ"ד כלל קסז. נמצינו למדין, דאם מלבוש, כמו מכנסיים, צורתו שוה הן לאנשים והן לנשים מותר לכולם, וא"כ מכ"ש דלא שייך האיסור דכלי גבר במכנסיים אלא שצורתו משונה ממכנסיים דגברים,

וגם עשויים ממיני צבעונים שאין האנשים רגילים ללבוש כדוגמתם כלל. וראה עד"ז בשו"ת אבני צדק חיו"ד סי' עב, דאם המכנסיים של נשים ניכרים ומשונים ממכנסיים דאנשים - יש להקל (ואת הוכחה הנ"ל מסוגיא דנדרים לא הביא).

מיהו יש לדחות ולומר דאדרבה, לא מבעיא להדעות הנ"ל דאפילו מלבוש סתם עובר בהלאו, אלא אפילו להב"ח דאינה עוברת אלא בתקוני דגברי ולא במלבוש סתם - יש לדון להחמיר במכנסיים דזמננו גם מבחינת אזהרת כלי גבר. שהרי י"ל דבשלושפת האשה מכנסיים ואינה מלובשת מלמעלה בגד נשים כדרכה (כמו שמלה וחצאית) - זה לא נקרא מלבוש סתם. אלא תקוני דגברא ככלי זיין ממש וכיו"ב - האסורים לכו"ע. שהלא גדר "מלבוש" לענין זה הוא דבר שלובשים אותם נשים כאנשים אלא שמשונה קצת בחיצוניות שלו כמו גלימא וסרבלא וכדו'. אבל דבר וסו לבוש שאינו מיוחד אלא לאנשים ולא נמצא לבוש זה כלל בלבושי הנשים, הרי זה כחרב באשה (או בגדי צבעונים לאיש, שמבואר בפסוקים שהוא בגדר תיקוני דגברי (או דאיתחא), ולכל הדעות עוברת. ובדברים אלו אפילו שינוי מהרגיל אינו מועיל, דאסו אם אסרנו לאשה כלי זיין (ולאיש בגדי צבעונים) והם שנו קצת מהרגיל - האם יועיל זה?!) הלא סו"ס מין זה שייך רק לאנשים. וה"ה במכנסיים, דבהולכת במכנסיים ונראית פסוק רגלי כאנשים, הנה זהו תיקוני גברי גמור ולא נמצא לנו היתר בשינוי. וגם בשו"ת אבני צדק כתב עד"ז בסיומ תשובתו הנ"ל, שיש להחמיר בלבישת כובע הנקרא קאפילוטס, או בבגד הנקרא מענער ראק, דאע"פ שמשונה משל אנשים מ"מ שמו עליו דאין זה אלא להדמות לאנשים ומכוער הדבר, עכ"ד. הרי דאסור אף שצורת הבגד משונה משל אנשים, וא"כ כ"ש במכנסיים. אלה דזמננו שנתנו מחילה להתדמות לאנשים, דהזי תיקוני גברי ממש, וכן"ל (ראה שו"ת שבט הלוי שם). [ודאה שו"ת מנחת יצחק שם כמה צודים להחמיר אף בלבישת מכנסיים תחת השמלה ובצינעה בתוך ביתה וחדרה. ואכ"מ.]

*

*

*

עוד העלה הב"ח (שם) שאין איסור אפילו בדבר שהוא נוי וקישוט אלא באשה הלובשת מלבושי איש כדי להתלמות לאיש, ואיש הלובש בגדי אשה בכדי להתדמות לאשה, אבל אם לובשים להגן מהחמה או מהציננה מותר, והאריך להביא כמה ראיות והוכחות לדבריו, עיי"ש. והסכים עמו הט"ז שם סק"ד, דאם עושה כן להגן מפני החמה או מפני הצננה או הגשמים מותר, וסיים "כן נראה לי פשוט". וי"ל דמוכח מדברי הש"ך שם סק"ז דמודה להב"ח להקל בזה באופן שניכר ע"י שאר מלבושי אשה (אשה, ולא ברור אם יודה לזה הב"י שם דפסק דאפילו לובשת בגד אחד אסור). ואף דבס' יד הקטנה (ח"ב פ"ו מהל' ע"ז מל"ח נו סק"ב) האריך לחלוק על הב"ח וט"ז בזה (ועייג"כ

ספרי דבי רב דרס"ג, ג; שו"ת דברי חיים ח"ב סי' סב),
 דלפ"ד אין לומר בנדו"ד דבר שאין מתכוין הוא ומותר,
 דהלא הכא עצם המעשה של הלבישה אסור ואפילו אינו מתכוין
 להתדמות לאשה, הרי מתכוין הוא ללבוש הבגד שאסרה התורה
 עליו והוא כמו פסיק רישא, ע"ש - אולם לעומתו ראה שו"ת
 מהר"ם שיק חיו"ד סי' קעג ושו"ת ערוגת הבושם חיו"ד סי'
 קלח ושו"ת אבני צדק חיו"ד סי' עב ושו"ת מחנה חיים יו"ד
 סי' ל, שכתבו ליישב דעת הב"ח והט"ז, דהלא מגופי דקרא
 דיהיב טעמא כי תועבה היא, ילפינן דדוקא כשעושה כן להתדמות
 שמביא לידי תועבה אסור, הלא"ה מותר, עיין בדבריהם. וכן
 כתב להלוק על יד קטנה ולהחזיק בשיטת הב"ח והט"ז בעמק
 הגזי"ב על הספרי ה"פ כ"ז תצא ובספרו מרומי שדה לנזיר נט,
 א ע"ש לפי דרכו. [וכע"ז שקו"ט האחרונים אם מותר לאיש
 ללבוש בגדי אשה כשעושה זה לשמחת פורים הואיל ואינו
 מתכוין להתדמות, ואכ"פ]. וא"כ ה"ה בנדוננו, די"ל דלא
 שייך הלאו דכלי גבר אם לובשת מכנסיים להגן מפני הצנה או
 מפני השלג והגשם, ואינה מתכוונת להתדמות לאנשים, וכשיטת
 הה"ח ט"ז (וש"ך) וסייעתם כנ"ל. וכ"פ להלכה בשו"ת אבני צדק
 שם. [והגם דכללות חשבתו שם באה כמענה על שאלה בענין
 לבישת מכנסיים תחת בגדי' (ופלא דבתשובה יבי"א שם לא
 הזכיר כלל ע"ד נקודה זו) - מ"מ טעמיו שייכים גם להלובשת
 מכנסיים מעל בגדי' בגלוי, וכמו שהוא עצמו הדגיש שם
 ד"לא מיבעי' תחת הבגדים כמכנסיים שבאשה, אלא אפילו על
 הבגדים כיון שסו"ס ניכר ע"י שאר רבגדים שהיא אשה ולובשת
 זה הבגד מפני הצנה - הרי שרי" (ומה שכתב בשו"ת שבט הלוי
 שם דבלא שלמה מלמעלה יודה האבני צדק דאסור - מוכח שלא
 הי' לפניו גוף הס', אלא ראהו השנת מקצת דבריו בדרכ"ת
 סי' קפב סק"ט). ועיי"ש בשו"ת אבני צדק שכתב לחטוה ע"ד
 הד"ח שם, דאישתמיטת' מיני' דברי הב"ח והט"ז הנ"ל.
 (ובתשובת ציץ אליעזר שם דחק עצמו ליישב הד"ח)].

אולם גם זה נראה לדחות, דבזמננו ע"פ רוב כוונת
 הנשים בלבישת מכנסיים ה"ה משום התנועה שלהן לא להיות
 משונה מהאנשים, או גם משום פריצות ממש, ויש להחשיב
 כוונתן בגדר "כדי להתדמות", ושוב איכא בלבישתם משום
 אזהרת עדי האיש גם לפ"ד הב"ח וסייעתא, וכנ"ל, גם
 בשו"ת אבני צדק עם כתב ער"ז בנדון הכובע ומענער ראק;
 דאע"פ שמשונה מ"ל אנשים מ"מ שמו עליו דאין זה אלא
 להתדמות לאנשים ומקושר הדבר. הרי דאם כוונתן להתדמות
 אסור אף שצורת הבגד משונה משל אנשים. וגם בנוגע מכנסיים
 חוזר האבני צדק כמה פעמים בדברי התשובה לכתוב שי"ל שאין
 בהם איסור מכיון שאין עושיין כ"א ללבישה ולכסות בה ולא
 לנוי וקישוט אלא כדי שלא להצטער בצינה ולא כדי להתדמות,
 משא"כ המכנסיים דזמננו שכוונת ההתדמות והקישוט לשם
 פריצות בולט לעינן. וק"ל. [וראה כעין כ"ז בשיחת ש"פ
 תרומה ש.ז.].

[מוסגר: וכאן המקום להזכיר ע"ד עוד דוגמא שהוא בכלל זה ועומדת על הפרק, דגם שם ע"י שינוי בכוונתה ישחנה הדין - והוא בענין לבישת סלית לנשים. דהנה לפי הדעות, דליכא בזה וכן לא בחפלין משום עדי האיש (ראה חוד"ה הא בר"ה לג, א וד"ה מיכל בעירוובין צו, א. ובארוכה - בס' הפ"ז ח"א ערך "תרגום יונתן ב"ע" העדה 5), אין איסור מעיקר הדין בעטיפת סלית - המשונה בצורתו מסלית דאנשים - לאשה, וכמבואר ברמ"א או"ח סי' יז ס"ב. אבל פשוט דההיתר מירי רק אם חשקה נפשה לקיים מצות אף כשלא נצטוה, אבל מכיון שאינו לכוונה זו בזמננו, אלא מצד חודעמנתה על הקב"ה ועל תורתו, שגזרה רצונו ית' להפריד בין אנשים זנשים בכמה ענינים, א"כ שוב אין זה מעשה מצוה כלל אלא אדרבה מעשה איסור דכפירה, שחושבת שצ"ל איזה חילוף בדיני התורה, וכמש"כ הרמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ח. - ואף שלשון הרמב"ם הוא שהבורא החליף מצוה זו, פשוט שהוא לרבותא, וכ"ש כשאומר שהרשות ביד האינשי להחליף, וק"ל. כך ראיתי בכח"י מרב גדול א'. וראה א"ר או"ח סי' יז סק"א. ע"כ המוסגר.]

* * *

עוד סניף להוכיח דאין במכנסיים משום כלי גבר יש להביא מדעת הפרישה הידועה (יו"ד שם סק"ה), דבאזהרת לא ילבש הנהגת העכו"ם קובעת. ואם הנכריות נוהגות ללבוש בגד אנשים מסויים (או להיפך), שוב אין הבגד נחשב כמיוחד לאנשים דוקא ומותר גם לישראל. והו"ד בשו"ת פרח השושן חיו"ד כללו' ובחידושי רעק"א ליו"ד שם. ולפי"ז הרי י"ל בעניננו, דמאחר שנתפשט לבישת מכנסיים לנשים בימינו, שוב אין המכנסיים נחשבים כמיוחדים לאנשים דוקא, וליכא בזה משום לא יהי' כלי גבר על אשה.

איברא ג"ז יש לדחות, דכבר מבואר בספרות רבותינו הראשונים בהיפוך מדברי הפרישה בזה - בשבלי הלקט ח"ב הל' גילוח, ובחשובת הרשב"א ח"ד סי' צ (הובא להלכה בשו"ת דברי חיים חיו"ד סי' ל ובשו"ת אבני נזר חו"מ סי' קג. וראה גם שו"ת מהרש"ם ח"ב סי' רמג - רמז; כלי חמדה על התורה פ' תצא אות זו; ועוד) - שנדפסו לאחר זמן הפרישה ורעק"א וכו'. וכבר הורה הרמ"א חו"מ סי' כה סו"ס ב דאין לסמוך על דברי האחרונים המקילים כשלא ראו דברי הקדמונים שהחמירו.

ויל"ע בשיטת הצ"צ בכ"ז בחשובותיו חיו"ד סי' צג. וגם יש ללמוד להנ"ל משקו"ס הפוסקים בדין מי שנתלבן חצי זקנו וכיו"ב (ראה ס' שנמנו בשד"ח שם ובשערים המצויינים בהלכה לקיצשו"ע סי' קעא סק"א), וכן משלילת טענות המקילים בענין הסרח הזקן (במספרים וסס) מבחי' לא ילבש (וכפי שכבר נתבאר בארוכה במ"א).

הרב משה ווינער
- ברוקלין נ.י. -

1. בשו"ע אדה"ז הל' ר"ה סי' תקפ"ג ס"א מביא המאכלים שנוהגים לאכול בר"ה ששמש מוכיח על סימן טו"ק וזה מס"א במחבר ואח"כ הי"נ לאכול תפוח שהוא מרמ"א ס"א ואח"כ ממשיך הדינים של התפוח שאין לברך על הדבש.

לכאורה הי' לו להמשיך בדברי הרמ"א בנוגע להמנהג לאכול רימונים אבל זה לא הובא עד ס"ד.

והקשה נחחזק שבס"ג מביא שכל המנים שצריך לברך כי אוכלים בחוץ הסעודה כמו תפוחים ותמרים (המוכא כס"א) וכו' הלא גם על רימונים צריך לברך והי' לו להביא דין זה אחר ס"ד בנוגע לרימונים.

הרב כחריאל ברוך קסטל

0. ב"מ ש"כ אדה"ז בהלכות ציצית שבסידור, שחלק הבגד הנקפל או הנקמט אינו מצטרף לשיעור (המקורות שנשמנו לדעה החולקת ע"ז בבה"ט סו"ס טז - אינם תח"י) - לא הבנתי מצד המציאות, הרי גם בציצית כשיעור של אמה רוחב יש רבים שגופם צר משיעור זה, והציצית מכסה פעמיים אותו שטח מהגוף, מהגוף, וזה ודאי לא יצא מן השיעור, ומדוע בנקפל ונקמט. שגם הוא דרך הכיסוי, וג"כ מכסה פעם שנית מעל הס"ק, איננו נכלל בשיעור?

הרב יוסף שמחה גינזבורג
- עומר אה"ק -

ח ס י ד ו ת

1. בד"ה זכור, ש"פ דברים, עטר"ת (ע' תקנד) איתא: וזכור את בוראך בימי בחרותיך... בימי בחרותיך עד שביהמק"ד קיים שנקרא בית הבחירה עד שברית כהונה קיימת... עד שברית לוי' קיימת.

ומבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה לשם: במדר' הסדר: כהונה, לוי', ביהמק"ד, וצ"ע טעם לשינוי הסדר כאן. עכ"ל ההערה.

וכדאי להעיר שהמבואר הוא כנראה ביסודו של מאמר ד"ה זה, חר"ל (תורת שמואל תר"ל, ע' רכח) ושם (ג"כ) איתא בסדר המובא (לאח"כ) במאמר הנ"ל - עטר"ת.

וי"ל בדא"פ שהכוונה בהמארים הוא להדגיש ההמשכה מלמעלמ"ט ולכן י"ל שזהו הסדר מחחילה"ביהמ"ק" הכליח העילוי. אח"כ כהנים ועובדים בביהמ"ק - דרגה שני' (ביחס לביהמ"ק). ואח"כ לוי' (שהם זילוו אליך להכהנים).

משא"כ במדרש הרי הכוונה הוא מ"ש זכור את בוראך בימי בחרותיך (היינו נוסף לזה שהוא גם משרש תיבת "בחרותיך" - היינו שנות הראשונות והצעירות) הרי בפשטות מובן שכשחושב

כל הענינים הרי מחחיל לפי הסדר בזמן. מתחילה התחיל הבחירה ב"כהונה" אח"כ "לוי" (שהיו וילוו עליך - להכהנים) ואח"כ בביהמ"ק (שהי' זמן רב אח"כ).

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן -
- ברזקלין נ.י. -

ח. א) בהמשך תע"ב אות נ"ב, מדובר על "הארץ הרצון" ועל "עצמות הארתו" - ומכיון שכמבואר לעיל אות מ"ט הרצון אינו אלא מרוצת הנפש (ובארוכה בהמשך חרס"ו עמ"לס) - צריך ביאור מה שייך לחלק בין הארתו ועצמות הארתו.

הרב יוסף שמחה גינזבורג
- עומר אה"ק -

ט. בר"ה ביום השני הקריב חרפ"ה (סה"מ קונטרסים ח"ב) ס"ד (ע' חס"ה) מבאר בענין המשכת החיות מהנפש איך שהוא ברצון (ולא בהכרח), ומביא דאי' ע"ז מענין הגלגולים וז"ל: דאי' בספרים דהגלגול הוא צער גדול להנפש המתגלגל והעיקר מה שאין ממנו גלויים, וג"ז הוא בכלל העונש מה שאינו מתגלה... ולכאורה הנה מזה גופא יש מקום לומר שהנפש הוא מוכרח בהגילוי ומשו"ז מצטער בהעדר הגילוי. אבל באמת אדרבה מזה גופא שהגילוי ממנו הוא בבחירה ורצון שאם גילוי הנפש היו באים בדרך הכרח מהנפש לא הי' הנפש מצטער בהעדר הגילוי... וא"כ אם הי' גילוי הנפש מן הנפש שלא בבחירה ורצון אינו שייך צער בהעדר הגילוי. אלא שמהו גופא מובן ומוכרע שהגילוי הוא ברצון לכן העדר הגילוי הוא צער להנפש כו', עכ"ל.

[וכ"ה בסה"מ ת"ש ע' 32 ד"ה אשרינו, וז"ל: ... דלכן הנה גלגולים ר"ל הם עונש לפי שמוכרחת לבלי להתגלות... עכ"ל].

הנה מבואר להדיא שהצער להנפש בענין הגלגולים הוא מהעדר הגילויים.

יול"ע אין לחוון זה עם המבואר בסה"מ תרע"ח ע' קצט (בסופו) ד"ה וקבל היהודים, וז"ל: ... וכך מובן מענין הגלגולים ר"ל שנפש האדם מתגלגל בגוף הבהמה שאין אז גילויים כלל מהנפש, ואין זה נוגע כלל אל הנפש, והא דאי' שהוא צער אל הנפש (שהרי זה עונש גדול ר"ל) זהו ממה שנמצא בגוף הבהמה היינו בגוף עכור ונמשך אחרי עכוריות דבכל העכוריות שהבהמה נמשכת נמשך גם הנפש זהו צער גדול אל הנפש, אבל מה שאין ממנו גילויים אין זה נוגע כלל אל הנפש מאחר שכל הגילויים ממנו הם בבחי' אור לא בבחי' שפע, א"כ העדר הגילויים אינו נוגע כו' עכ"ל.

הרי דהצער להנפש אינו מהעדר הגילויים אלא מצד סיבה אחרת כמבואר, ויל"ע אין לחוון זה עם המובא לעיל.
א' מהחמימים

ש י ח ר ת

י. על מה שהעיר כ"ק אד"ש בה"רש"י שיחה דפ"מ שחצי שבט מנשה לקחו חלקם מעבר לירדן, לפי שגם להם הי' מקנה רב, ו**כך** מי שיש לו מקנה רב שייך לו ג"כ הטעמים דבני גד ובני ראובן אבל לא האיר לנו כמה פרטים עקריים, דהיינו אם גם הם היו בכלל "התנאי דב"ג וב"ר" או לא, ואם היו למה לא נאמר לכה"פ בספר דברים? ואם לא היו למה לא היו?

וגם אם היו יחידים משאר השבטים שלקחו בעבר הירדן, ואם לא היו, למה לא היו? וכי רק לב' וחצי שבטים היו מקנה רב, ואם היו, למה לא פרטם? וגם אם הם היו בהתנאי דבני גד ובני ראובן? או לא?

ועל הערה 58 דלקו"ש פ' מטות שהביא הרב א.י.ב.ג. בגליון לד(ד) יש להוסיף פרש"י דברים ג' י"ג ד"ה' הוא, ובעיקר האו"ח ה"ק דברים ב' כ' ד"ה' ארץ רפאים.

הרב אליעזר צבי זאב צירקינד
- ברוקלין נ.י. -

יא. בשיחת ש"פ קרה (בלה"ק סעיף מו) נחבאר ר' אליעזר וטמא שהעיד עליו ר' יהושע שהוא יודע כמה טיפות יש בים שהכוונה בזה אינה להשערה שאינה מדויקת, רק בערך כו', אלא פ"היבח השערה בלה"ק הוא - השערה מדויקת בתכלית, ובדוגמה לשון הע"ח שהקב"ה שיער בעצמו בכח כל מה שיהי' בפועל, ושם בודאי הפירוש הוא שהשערה היא מדויקת בתכלית הדיוק, ומזה מוכח גם בנדו"ד, שר' אליעזר חסמא יודע לשער בדיוק כמה טיפות יש בים.

ויש להעיר ע"ז מד"ה ביום השמע"צ חרס"ח וז"ל: ועוד אר"י יכולני לשער כמה טיפות יש בים שהגם שאי אפשר לומר מספרם עכ"ז יכול להיות בזה השערה, דענין ההשערה הוא שמודד ומגביל את הדבר המשוער, וכמו גם בשכל כאשר משאר בשכלו שיש כאן איזה דבר וא"י מהו ה"ז הוראה שהענין הבלתי נודע הוא מדוד ומצומצם דלכן משער עכ"פ בשכלו שיש כאן דבר כו'.

א' התמימים
- תוח"ל - 770 -

יב. בהערות אהלי-תורה גליון (לד ק') כתב הא"ג על קשיות המנ"ח תקפו על הספרי שסובר שההיכל חייב במעקה. א. כיון דבתי כנסיות ובתי מדרשות פטורים כיון שאינן בית דירה מכש"כ היכל. ב. וגם הוא לגבוה ולא קרי גגן כי הוא של גבוה.

ורוצה לתרץ ע"פ שו"ע אדה"ז הלכות שמירח הגוף ונפש הלכה ג' שבית הכנסת אין משתמשים על גביהם כלל משא"כ בהיכל.

להעיר שבשו"ע אדה"ז אינו מובא כלל הדרשה למה נאמר
גגין למעט בתי כנסיות ובתי מדרשות
ומשנה הן מלשון הרמב"ם והן מלשון השלחן ערוך, כהרמב"ם
הלכות רצוח הלכה א' וז"ל מצות עשה לעשות אדם מעקה לגבו
שנאמר ועשית מעקה לגגין והוא שהיה בית דירה אבל בית
האוצרות ובית הבקר וכיוצא בזה אין זקוק לו, (כמו"כ הלשון
בשו"ע חו"מ תכ"ז סעיף א.).

ובהלכה ב' כותב בית של שני שותפים חייבין במעקה...
א"כ למה נאמר גגין למעט בתי כנסיות ובתי מדרשות שאינן
עשויים לדירה (כמו"כ בשו"ע סעיף ג' שם) ואדה"ז בשלחנו אין
מביא כלל הדין בית של שותפות, והפטור של בתי כנסיות ובתי
מדרשות כותב וז"ל: מ"ע לעשות אדם מעקה לגבו שנאמר ועשית
מעקה לגגין והוא שהיה בית דירה אבל בהכ"נ ובהמ"ד ובית
האוצר ובית הבקר והתבן פטורים שאין רגילות כלל להשתמש על
גגיהם הרי אין מביא גגין למעט בתי כנסיות וכו'. אולי י"ל
בדרך אפשר דוחק קצת כיון שכותב ולכן גגין שלנו פטורים
הרי כמו"כ הדין בית של שותפות כמו גגין שלנו שפטורים.
אין לו לכתוב א"כ למה נאמר גגין למעט בהכ"נ וכו' כמו לשון
הרמב"ם ושו"ע כיון שגגין שלנו פטורים שאין רגילות להשתמש
בהן כלל ז"א ישנם שני טעמים א' גגין דידן שצריך להיות שלך
כפי המשך הגמרא חולין קלא, א עיין שם.

ב) וטעם השני שאינו בית דירה וקושיות המז"ת הוא גם
לפי טעם השני שלך ולא של גבוה...
וכ"ק אדמו"ר שליט"א הביא ג"כ הטעם גגין למעט בתי כנסיות
וכו' (כיון שהביאור הוא על הרמב"ם).
באמת בהשיחה עצמה מבואר הטעם שבתי כנסיות פטורים ממעקה
והוא שאין לאף אחד חלק בו ואינו נקרא בית של שותפות.
משא"כ בית המקדש הוא כמו בית של שותפות (ומביא רש"י
חולין שם). וגם קושית המנ"ח מצוה תקמו שגם נומר שהמעקה
בבית המקדש הוא מדין מעקה למה הי"מ ג' אמות דמחורת מעקה
סגי בי' טפחים וע' בפסחים דכל ההיכל הכל בכתיב הי' עלי וכו'

הרב ישעי' זוסיא פלדמן

יג. כשיחת ש"פ דברים, שבת חזון ש.ז. דיבר כ"ק אדמו"ר
שליט"א (לגבי הענין דשבת חזון) הפתגם הידוע: וואס א
חסיד ישער פארבריינגען קען אויפטאן קען מלאך מיכאל ניט
אויפטאן. וימתק ביותר הדיוק "מלאך מיכאל" עפ"מ"ש בליקוט
איכה בתחילתו: "אמר הקב"ה לנבוכדנאצר עלה על ירושלים והי'
מתירא עד שכפת (הקב"ה) יד מיכאל לאחוריו"... שמה מובן
שבעניני החורבן וכו' לא הי' ביכולתו (של מלאך מיכאל)
לפעול כ"כ.

ועפ"ז יומתק הפתגם: וואס א חסיד ישער פארבריינגען

קען אויפטאן (שדיבר ביחס לענין החורבן כו') קען מלאך מיכאל
ניט אויפטאן שהרי אז נפעל באופן נעלה ביותר.

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן

- ברוקלין נ.י. -

י"ד. בשיחת ש"פ מסעי ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א דהערים שניתנו
להלויים הוא ע"ד ענין המעשר שישראל צריכים לתרום מתבואתם
להלויים, ולכן גם בעבר הירדן הי' ציווי ליתן להלויים, כיון
שהוא ע"ד הענין דמעשר, ועי' בהשיחה בארוכה.

והנה בדרך הלכה לכאן יש לקשר זה עם הא דפליגי ר'
מאיר ור' יוסי במשנה (מעשר שני פ"ה מי"ד) דר"מ סבר דכהניס
ולויים אינם מתודים כיון שלא נטלו חלק בארץ, ור' יוסי אומר
שמחודים כי יש להם ערי מגרש, ועי' בפ"י משנה ראשונה שם
שמפרש דטעם דר"מ הוא שאין אלו נחלה שנתן להם המקום, אלא
צוה לבנ"י ליתן להם משלהם עיי"ש, ועי' ג"כ תוספתא בכורים
פ"א ה"ד.

ועי' ברמב"ם פ"א מהל' מע"ש הי"ז ובפ"ד מהל' בכורים
ה"ג וברדב"ז שם שפסק כר' יוסי דיש להם ערי מגרש ובמילא
מתודים.

ועי' ברכות כ"ב, דרש"י פ"י הטעם שמסתפק בגמ' אי נשים
מחויבות בברכת המזון מדאורייתא, כיון דלא נטלו חלק בארץ,
והקשו בחוס' שם בד"ה נשים דלפ"ז גם בכהניס ולויים יש להסתפק,
כיון שגם הם לא נטלו חלק בארץ, ותירץ במג"א או"ח סי' קפ"ו
סק"א (וכן הוא בשו"ע אדה"ז שם) וכן במעדני יו"ט ברכות
פ"ג אות ק' דכהניס ולויים נטלו חלק בארץ בערי מגרש (ועי'
ברש"ש בחוס' שם).

ועי' במכות י"ג, א, לגבי אם מעלים היו שכר ללויים בעריהם,
ובצפע"נ שם, ולכאן פלוגתות הנ"ל תלוי ביסוד הגדר דנחיתת
ערי מגרש ללויים אם זה נקרא שנתן להם ה"א או לא. ועי' בהו"ח
אבני שהם ח"ד סי' יא שמקשה על המג"א דאף דערי מגרש הי'
עפ"י ציווי ה"מ הרי זה נתינה מהשבטים מחלקם, ונוטלים
חלק ישראל, ואף שהי' עפ"י ציווי ה", הרי גם בבנות צלפחד
הי' זה עפ"י ציווי ה"מ כיון שאין זה חלקם אלא חלק
אביהם, הרי זה נקרא שאין להם חלק בארץ, ונשאר בזה בצ"ע,
עיי"ש.

מ.מ.ר.

ש ו נ ו ח

טו. בגליון ק' אות י' נפלו איזה טעויות ונשמטו איזה שורות
ויתוקן פה.

שם עמוד י"ג שורה המחלת ריוח נדפס "הזקן והיינו" נשמט שורה וצ"ל "הזקן, והן לפני פ' והי' אם שמע הי' ריוח דלא כשיטת כ"ק רבינו הזקן, והיינו".

והואיל שזה טעון גם קצת ביאור. יבואר פה. דמוכח מלשון הסופר המובא בגליון פה אזה כח, שהריוח שבין פ' שמע ופ' והי' אם שמע הי' כשיטת הט"ז, כי לשון הסופר המובא שם הוא "שהסתומות שלאחר פ' שמע ולפני פ' והי' אם שמע הם אינם לפי שיטת כ"ק אדה"ז (בס"ל לב קו"א ס"ק י"ב)" ואינו מוכח שם אם המוקף בחצאי עיגול הוא ג"כ לשון הסופר או שזהו ביאור מהכותב, ואם זהו רק ביאור מהכותב הרי אפשר שכוונת הסופר הי' לא רק שאין זה כפי שיטת רבינו הזקן המובא בקו"א הנ"ל, שהרי שם כתוב רק איך הנהיג רבינו לכתוב לכתחלה, אבל התפליין שבדק הסופר הרי זהו דין של בדיעבד, וצריך לידע אם הם כשרים לדעת כ"ק אדמוה"ז בדיעבד, וע"ז אמר לו הסופר והם אינם כפי שיטת כ"ק אדמוה"ז אפילו בדיעבד.

אולם אפילו אם נאמר שגם זה הוא מלשון הסופר, ג"כ מוכח דפ' והי' אם שמע הי' כשיטת הט"ז, שהרי אחרי פ' שמע הי' ריוח, דאם נאמר שאחר פ' שמע לא הי' ריוח, א"כ על כרחין צריכים לאמר שלפני פ' והי' אם שמע הי' ריוח כשיעור פרשה, (שאם נאמר שאחר פ' שמע לא הי' ריוח כלל, ולפני פ' והי' אם שמע הי' ריוח פחות משיעור פרשה, הרי אין זה פרשה כלל לכו"ע, ומדוע יאמר ע"ז הסופר והסתומות כו' אינם לפי שיטת כ"ק אדמוה"ז, דמשמע אשר לא לפי שיטת כ"ק אדמוה"ז הוי פרשה). ומדוע אמר הסופר שלפני פ' והי' אם שמע לא הי' כשיטת כ"ק אדמוה"ז בקו"א, אלא ע"כ צריכים לאמר שלפני פ' והי' אם שמע לא הי' ריוח כשיעור פרשה, זא"כ על כרחין הי' ריוח אחרי פ' שמע, והריוח הי' פחות משיעור פרשה. שהרי אמר הסופר דהוי דלא כשיטת כ"ק אדמוה"ז בקו"א הנ"ל, ושיטת אדמוה"ז בקו"א הנ"ל, להניח ריוח לאחרי פ' שמע כשיעור פרשה, הרי הי' הריוח פחות משיעור פרשה.

ולפני פ' והי' אם שמע הי' ריוח, דאם לא כן הרי א) אין זה פ' כלל כיון שכבר נתבאר שאחר פ' שמע לא הי' ריוח כשיעור פרשה ומדוע אומר דלא הוי' כשיטת כ"ק אדמוה"ז דמשמע דהוי פרשה להסוברים דלא כשיטת כ"ק אדמוה"ז. ב) כיון שאומר והסתומות לא הוי' כשיטת כ"ק אדמוה"ז הרי משמע דהוי סתומה רק לא כשיטת כ"ק אדמוה"ז (בקו"א) ואם אין ריוח כלל לפני פ' והי' אם שמע אין אפשר להיות סתומה (לדידן שפוסקים כהרמב"ם), או דהוי פתוחה (אם יש ריוח אחרי פ' שמע כשיעור פ') או דלא הוי פרשה כלל (אם אין ריוח אחרי פ' שמע כשיעור פ').

והריוח הי' פחות משיעור פרשה, כיון דהוי דלא כשיטת כ"ק אדמוה"ז בקו"א הנ"ל, ושיטת כ"ק אדמוה"ז בקו"א הנ"ל להניח לפני פ' והי' אם שמע כשיעור פ'.

ובצירוף הריח דאחרי פ' שמע והריח שלפני פ' והי' אם שמע הוי כשיעור פ' (דאל"כ מדוע אמר הסופר והחסרון הוא רק דלא הוי כשיטת כ"ק אדמוה"ז, אבל לא לשיטת כ"ק אדמוה"ז הוי פ' סתומה) והרי זהו שיטת הט"ז, להניח אחרי פ' שמע פחות משיעור פ' ולפני פ' והי' אם שמע פחות משיעור פ' ובצירוף יהי' הריח שיעור פ' דהט"ז סובר דזה הוי סתומה הרמב"ם ואולי גם להרא"ש, אמנם רבינו הזקן כתב בשלחנו סי' ל"ב סעי' נ"ב דהוי ספק תפלין פסולין ובחשובתו שבסוף שלחנו ביאר שמהסוד מוכח דלא הוי פ' כלל, וגם הרמב"ם סובר דלא הוי פ' כלל.

אלא שזה טעון קצה ביאור איך אפשר לדקדק כ"כ מלשון המובא בגליון פח"ש: חומה שלאחרי פ' שמע ולפני פ' והי' אם שמע הם אינם לפי שיטת כ"ק אדמוה"ז" דהפירושה הוי שהן לאחרי פ' שמע לא הי' כשיטת כ"ק אדמוה"ז, והן לפני פ' והי' אם שמע לא הי' כשיטת כ"ק אדמוה"ז, א) אפשר שבגליון פח לא הובא לשון הסופר בדיוק, שהרי הכותב שמע זה מחבריו ולא ממי שבדק התפלין אצל הסופר והם שמוע מהבודק מה שאמר לו הסופר ואפשר שלא נשמר הלשון כ"כ. ב) אולי גם הסופר לא דקדק כ"כ בלשונו ומה שהאריך בלשונו הוא לא לאמר שהן אחרי פ' שמע והן לפני פ' והי' אם שמע לא הי' כשיטת כ"ק אדמוה"ז ורק בא' מהן אינו כשיטת כ"ק אדמוה"ז, ומה שלא אמר הסופר בקצרה "דפ" והי' אם שמע לא הי' כשיטת כ"ק אדמוה"ז" הוא משום שכיון שבקו"א כתוב שכ"ק רבינו הזקן הנהיג להניח ריח בב' המקומות (לאחרי פ' שמע, ולפני פ' והי' אם שמע) ע"כ אמר הסופר בלשון זה, אבל לא לדייק שבב' המקומות לא הי' כשיטת כ"ק אדמוה"ז, ולא דייק הסופר כ"כ בלשונו.

ג) אולי כוונת הסופר שלא הניח כשיטת כ"ק אדמוה"ז להניח בתפלין ט' אותיות גדולות אחר פ' שמע וט' אותיות גדולות לפני פ' והי' אם שמע, אבל הניח כשיעור ט' אותיות קטנות.

אולם הפי' הוא בהיפך. כיון שמענה כ"ק אדמו"ר שליט"א הי' "אנו אין לנו אלא דברי כ"ק אדמוה"ז" הרי מוכח דבמקום שכ"ק אדמוה"ז פוסל בדיעבד צריכים להחליף הפרשיות ובמקום שכ"ק אדמוה"ז מצריך רק לכתחילה לכתוב כן אבל מכשיר בדיעבד אין צריכים להחליף הפרשיות, ופשטות משמעות הלשון הוא, שהבודק התפלין המובא בגליון פח צריך להחליף הפרשיות משום שאנו אין לנו אלא דברי כ"ק אדמוה"ז" הרי שתפלין היו באופן שלדברי כ"ק אדמוה"ז פסול אפילו בדיעבד, ואם הלשון בגליון פח הי' באופן שהפרשיות לא נעשו כמו שהנהיג כ"ק אדמוה"ז לכתוב לכתחילה אבל לא הי' מוכח דפסולין אפי' בדיעבד לדברי כ"ק אדמוה"ז, הרי היינו צריכים לאמר שאין לדקדק כ"כ בהלשון משום שאפשר שלא נשמר הלשון כ"כ, או הגם שלא נכתב בהמכתב

מפורש שעשויין באופן שלדברי כ"ק אדמוה"ז פסולין אפי' בדיעבד, מ"מ היו עשויין באופן דהיו פסולין אפי' בדיעבד, ולכך הי' מענה כ"ק רבנו שליט"א ע"ב לשון זה, או שנפרש את מענה כ"ק רבינו שליט"א שכיון שהשואל לא ביאר במכתבו באיזה אופן נכתבו הפרשיות ורק כתב באופן כללי שלא היו כמו שהנהיג כ"ק רבינו הזקן לכתוב לכתחילה, אבל אין מבואר אם בדיעבד הם כשרים לדברי כ"ק אדמוה"ז או פסולין ע"ז ענה לו כ"ק אדמו"ר שליט"א "אנו אין לנו אלא דברי כ"ק אדמוה"ז" ולכך צריך לעשות כדברי כ"ק אדמוה"ז, ואם הם באופן שלדברי כ"ק אדמוה"ז אינם כשרים, יחליף הפרשיות, ואם הם כשרים בדיעבד אין צריך להחליף.

אולם כיון שאם נאמר שהסופר דקדק בלשונו הרי אין צריכים לכל זה, אפשר לאמר שבגליון פח נשמר הלשון שאמר הסופר וכן כתב השואל לכ"ק אדמו"ר שליט"א, והסופר דקדק בלשונו וכונתו הי' שלא הי' גם כשיעור ט' אותיות קטנות, שאל"כ

הרי ט' אותיות גדולות הם רק קבלת הסופרים וכשר בדיעבד, ומדוע יודיע זאת הסופר להבודק, וע"ז הי' מענה רבינו שליט"א ש"אנו אין לנו אלא דברי כ"ק אדמוה"ז" וצריך להחליף הפרשיות. (עם היות שתמוה עדיין מדוע האריך בלשונו, ולא אמר מפורש שהם ספק תפלין פסולין לשיטת כ"ק אדמוה"ז. אבל מ"מ במה שאמר והאריך בלשונו הי' בדקדוק כנ"ל).
שהם ספק תפלין פסולין כ"ק אדמוה"ז. אבל מ"מ במה שאמר והאריך בלשונו הי' בדקדוק כנ"ל).

שם עמוד יד אות קטן ג' שורה המחלת לא, נדפס "ובסעיף נ"ב, וצ"ל "ובשו"ע רבינו הזקן סי' ל"ב סעיף נ"ג".

שם אות קטן ד' שורה המחלת ע"כ, נדפס "מובא בשע"ת שתי", וצ"ל "מובא בפ"ת יו"ד סי' ערה, הרי מכ"ש אם עשה בתפלין פ' והי' אם שמע סתומה ורק שלא עשאה כהמעולה שבטחומה מגוע יהי' מותר למחוק בשביל שתי".

הרב שלום מאראזאוו
- ברוקלין נ.י. -

10. במגן החדשים האחרונים הזכיר כ"ק אד"ש בהחודעויות איזה פעמים לשון החוקרים שיש ט' מקרים והעצם.

וכדאי להעיר דבסה"מ חרפ"ו בהוספות ע' שסא (שיחת שמח"ת תרפ"ו), וז"ל: שני טעמים מפני מה בחסידות אינם מזכירים תיבת מקרה: הא' מפני שמקרה הוא דבר שחסידים רחוקים ד"א מזה, והב' מפני שמקרה הוא תיבת פילוסופיא... ומה שפעם נזכר בדא"ח תיבת מקרה, הוא כדי לברר את התיבה ההיא שבד"ח מחברר, עכ"ל וכן י"ל בנדו"ד.

א.ח.ה.

יז. בגליון לד (ק) אות ד' נתפלא א' מהח' על ראיח אדנ"ע מדא"ח, אין זה פלאי. עיין בהערות דבעל השער הכולל בסוף חאו"ח דאדמו"ר דף לא [קפג] שמביא ראי' מלקוטי תורה.

ובהקובץ יגדיל תורה, קובץ העשור, מובא בכמה וכמה חושבות ראיח מדא"ח, והמקום הראשון שם בס' ג' וז"ל נ.ב. בחניא בפל"א איחא וכו'.

ובפרט כשמעיינין שם בס' מ"ב וז"ל במקום שאין בירור בנגלה סומכים על הנמצא בקבלה וכו' וראה ג"כ לקוטי תורה (לרבינו הזקן) וכו' וכו' עכ"ל.

הרב אליעזר צבי זאב צירקינד
- ברוקלין נ.י. -

יח. ב"מאמרי אדה"ז - הקצרים" ע' ריח נדפס (נוסח א"כ) ד"ה כהמס דונג. להעיר שאמרו כ"ק אדמו"ר שליט"א ביום כ"ד טבת ה'תשכ"ג.

שם ע' שמה נדפס ד"ה אין מוסרין סתרי תורה. להעיר שאמרו כ"ק אדמו"ר שליט"א במוצאי ש"פ שמות אור לכ"ד טבת ה'תשכ"ג.

שם ע' תריז נזכר ד"ה קמתי תקנ"ז. כנראה אשר ד"ה זה שנדפס באוה"ת שה"ש (כרך ב') ע' תקלב הוא הנחה אחרת מכאבר זה.

בלקו"ד ח"א ע' 84 ובשיחת ש"פ וישב ה'חשי"ח נזכר ד"ה כמים הפנים תקנ"ט, וקודם לזה כהקדמה: זה דור דורשיו.

- יוסף יצחק איידעלמאן -
תות"ל - 770

יט. ב"מאמרי אדה"ז - תקס"ז" ע' קע ד"ה צאינה וראינה, ובמ"מ והערות שבסוף הספר: "לכללות המאמר ראה לקו"ת כד, עס הגהות". הנה, הוא אותו המאמר, אלא הנחה אחרת (וכנראה הוא המאמר שנזכר בסה"מ תרס"ט ע' קנה).

במפתח המאמרים שם (נדפס בתחילת הספר) יש להוסיף: "ביאור ויקרא תקס"ז" הנזכר ברשימות הצ"צ על תהילים (יהל אור) ע' שנה.

במפתח המאמרים שם (תקס"ז) נרשם ד"ה ושננתם לבניך, ובהערה 84: "נעתק מבוך מס' 1196, נמצא בבוך מס' 953. נזכר באוה"ת ע' 80. הנה, מאמר זה נדפס (בחוס' קיצורים והגהות מהצ"צ) באוה"ת דברים ע' רלח.

- הנ"ל -

כ. ל"השמטות" לרשימת מאמרי דא"ח כ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"פ וכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (שי"ל שנה זו), יש להוסיף:

- (1) ד"ה ויקח קורח תרל"ב, נזכר בסה"מ עה"ר ע' קפז.
 (2) ד"ה המגיד מראשית אחרית תרל"ב, נזכר בסה"מ עזר"ח ע' עה.
 (3) ד"ה א"מ תרל"ה, נזכר שם ע' ריא.
 (4) ד"ה אר"ב תרל"ה, נזכר שם ע' רטז.
 (5) ד"ה מצה זו תרמ"ז, נזכר בסה"מ תרס"ט ע' מח.
 (6) ד"ה כי בועלייך עושייך תרנ"ב (אולי הוא המאמר שנזכר בשיחת ש"פ תבא ה' תשי"ז בחלתו, דש"פ תבא תרנ"ב), נזכר בסה"מ עזר"ח ע' עה.
 (7) ד"ה כל הנהנה תרנ"ג, נזכר בסה"מ תרנ"ט ע' לז; ה"ט; קצג.
 (8) ד"ה והי' כי ישאלך תרנ"ה, נזכר בהמשך שמת תשמח תרנ"ז ע' 104.
 (9) ד"ה כה תברכו תרנ"ה, נזכר בסה"מ עזר"ח ע' קעב.
 (10) ד"ה וכל העם רואים תרנ"ו נזכר שם ע' יד.
 (11) ד"ה אדם כי יקריב תרנ"ו. נזכר בסה"מ תרנ"ט ע' קפד.
 (12) ד"ה אני תרנ"ח, נזכר בסה"מ עה"ר ע' קצח (אולי הוא ד"ה וראיתי אני שיש יחרון תרנ"ח).
 (13) ד"ה ויגר מואב תרס"ז (רושם חצי עמוד, אינו מההמשך), עפ"י הכתוב בפתח דבר להוצאה שני' דהמשך יו"ט שר"ה תרס"ו הערה 6.

- יוסף יצחק איידעלמאן -
 תות"ל - 770

נז

לעילוי נשמת

מרת שרה פערל בת יעקב נחום
 נפטרה ו' אלול ה'תשכ"ה

ת.נ.צ.ב.ה.